

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond
regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

PL

Oživme tradície predkov

*Nie sme my preto vlasti zradcovia,
ani na skazu otčine,
že si reč, ktorou naši otcovia vřaveli, ľúbime;
otcovia naši tiež bojovali,
slovenskú svoju krv vylievali
za tejto krajiny slobodu:
I my tiež chceme – ale nechajte
nám jazyk otcov drahý – doprajte
života nášmu národa!*

(J. Palárik: Zmierenie alebo len aby sme v hanbe nezostali)

1. Meno Jána Palárika sa spája so začiatkom slovenskej divadelnej veselohry. Z dostupných internetových zdrojov zistíte mená ďalších predstaviteľov slovenskej literatúry, ktorí stáli pri zrode slovenskej veselohry.

2. Doplňte text do rámcikov:

Väčšina hier autorov z úlohy 1. má satirický charakter, svoj humor zamerali útočne na dva najdôležitejšie konflikty slovenskej pospolitosti tých čias, a to:

3. Prvá stála ochotnícka scéna bola založená

- a) V Liptovskom Mikuláši v roku 1830.
- b) V Liptovskom Mikuláši v roku 1840.
- c) V Trnave v roku 1830.

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

4. Zakladateľom prvej stálej divadelnej scény bol:

- a) Ján Palárik
- b) Jonáš Záborský
- c) Gašpar Fejérpataky-Belopotocký

Chceš vedieť viac?

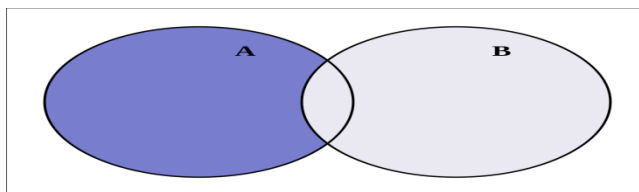
https://rokdivadla.theatre.sk/historia-sk-ddivadla_pred-1919

Úlohou veselohry je zabávať, rozosmiať, aby pritom na krasocit a mravnosť blahodárne pôsobila.

J. Palárik

5. Niektorí literárni teoretici rozlišujú klasickú komédiu (komédiu) a novodobú komédiu (veselohru). Pomocou Vennovho diagramu uveďte ich spoločné znaky a rozdiely.

6. V Palárikových veselohrách väčšina humorných situácií vzniká z toho, že postavy – na rozdiel od divákov – nevedia „kto je kto“ a zamätávajú sa do pavučiny nedorozumení a omylov. Napíšte, o aký veseloherný princíp ide v hrách J. Palárika.

.....

6. V nasledujúcich tvrdeniach o J. Palárikovi označte ich pravdivosť (P)/nepravdivosť (N).

- a) Pochádzal z Kysúc, z dedinky Raková.
- b) Je pochovaný v Majcichove, kde pôsobil ako farár.
- c) Patrí do predrevolučného a matičného obdobia.
- d) Písal drámu a venoval sa teórii dramatického umenia.
- e) Napísal tri veselohry – *Drotár*, *Zmierenie alebo dobrodružstvo pri obžinkoch*, *Najdúch*.
- f) Spolu s J. Chalupkom a J. Záborským stáli pri zrode slovenskej veselohry.
- g) Po J. Palárikovi je pomenované Divadlo v Trnave.
- h) Jeho hry sú zamerané na vzťah medzi aristokraciou a ostatnými vrstvami a na snahu národa zabrániť rodiacej sa maďarizácii Slovákov.
- i) Veselohra *Zmierenie alebo dobrodružstvo pri obžinkoch* je zameraná predovšetkým na vyzdvihnutie ľudovej tvorivosti slovenského národa.
- j) Kompozičným základom Palárikových veselohier je výmena identity postáv.
- k) Bol významná osobnosť len na umeleckom poli.

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

Ukážka 1

Dejstvo prvé

Výstup IV.

Suchay k predošlým

Suchay (*s poklonou ku grófke*): Osvietená grófka! Ako mi moja povinnosť káže –

Grófka (pretrhne ho): Víta m vás, pán úra dní! Len prosím, vyjadrite sa krátko, čo chcete, bo nemám času.

Suchay: Mám česť oznámiť, že sa dnes skončí ža tva na celom panstve osvietenosti vašej a keďže pri tej príležitosti každoročne –

Grófka (*v netrzeplivosti pretrhne ho*): Už mám dosť toho! Vidíte, že nemám času vaše dlhé správy o výsledku ža tvy počúvať; položte to na papier, adieu! (*odvráti sa*)

Suchay: Na službu, a ko mi moja povinnosť káže. Ale teraz chcem vlastne oznámiť, že poníženie ženci a žnice osvietenosti vašej chcú sláviť dnes večer radostné obžinky v kaštieli osvietenosti vašej.

Grófka: **Obžinky?**

Suchay: Na službu, **obžinky** slovenskej obyčaje, a ohľadne toho chcú predložiť poníženu prosbu cez deputáciu z mládencov a pani en dedinských záležiacu; či ich mám dnu pustiť pred láskavý obličaj osvietenosti vašej?

Grófka: A čo je to tie **obžinky**?

Suchay: Na službu, alebo ako to inde ľud vyslovuje: **ožinky, zažinky**.

Grófka (*netrzeplivo*): **Ožinky, zažinky!** Už z toho môžem byť múdra!

Orieška: Ráčte dovoliť, milosťgrófka, ja to vysvetlím. **Obžinky**sú...

7. V úlohe učiteľa Oriešku vysvetlite, čo znamenajú obžinky, kedy sa organizujú, čoho symbolom sa stávajú. Zistite, či aj dnes sa táto ľudová tradícia dodržiava a uveďte regióny, kde sa pokračuje v tomto ľudovom zvyku.

8. Napíšte, o aký literárny druh a literárny žáner ide v ukážke 1.

Literárny druh:

Literárny žáner:

9. Uveďte počet replík, ktoré patria postave grófke v ukážke 1:

10. K uvedeným slovám napíšte spisovný ekvivalent:

osvietenosť

obličaj

deputácia

pretrhne ho

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond
regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

PL

Oživme tradície predkov

11. K postavám (A – H) z veseľhry J. Palárika *Zmierenie alebo dobrodružstvo pri obžinkoch* uveďte ich mená a správne priradíte ich repliky (1 – 8).

A.

1.

Aj, aj, moji páni. Ja vám však hovorím, že práve ten obraz predstavuje dievča krajšie ešte sto ráz...

Naše Tatry pre vás žiadnych krás nemajú – my Slovenky sme vám len slovenské Anče, alebo len také poľné pomaranče, jak nás obyčajne prezývať ľúbite

B.

2.

Ó, môj drahý otče, jak som ti povďačný! Zmierenie, priateľ môj drahý a srdečný! I vám drahá panna, za vašu lekciu úprimne ďakujem: Slováci nech žijú! To nech nám bude dňom zmierenia sviatočným!

Ženci a žničky: Sláva Slovákom a Maďarom statočným!

C.

3.

Jazyčný je len ten, kto trepe dve na tri; ona však rozumne vraví, jak sa patrí.

Ach, milá hraběnka – ale odpustite – vy môj vlastenecký cit veľmi tupíte a cnosť lásky k vlasti obraciate k smiechu, ktorú každý Uhor v svojom srdci nosí.

...

Veď je to ženská prevýborná – ja som zaľúbený do nej až po uši!

D.

4.

Tisíc striel, čo sa porobilo tomu chasníkovi! O tvojich zásadách včul' krásny pochop mám! Takýto maďarský hazafi horlivý, akým si sa pred tým v reči ukazoval, takže bys'bol azda všetkých ukrižoval Slovákov, a zrazu – nech sa svet zadiví - chceš si vziať za ženu rektorovu dievku, bez rangu, bez statkov, obecnú Slovenku; ha-ha-ha, veď sa ti vysmeje celý svet...

...

Ty figliarka, už sa ani mak nedivím, že môj Lajoš zo stal pre teba bláznivým!

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

PL

Oživme tradície predkov

E.

5.

*Nuž, či ich čujete, ako len vždy po slovensky spolu tárajú sťa dáke obecné dievky.
O, vuj, vuj, ma cher konteska!
... bo to nóbl, to je gšajd, keď milostivé panstvá a všetci gebildete lajt celkom iným jazykom
parlirujú tá gemajne bagáž ľudu sprostého.*

F.

6.

*Ó, mne sa veť také vlastenectvo hnuší, ktoré má v škaredom odrodilstva hriechu svoj koreň;
kto vlastný národ zanedbáva, jeho jazyk haní, ľuďom pohrdáva a k jeho osvete ani len
stebolka nepriloží.
...
Kto nie priateľ ľudu, ten nie je vlastenec.*

G.

7.

*On veť, kišasonka! S nikým v celom dome nechce sa zhovárať ani po nemecky, ani po
slovensky, taký z neho zostal magyar sakramentský! Takže sa mrzela i stará barónka, jeho
mamuška, keď i jej dohovárať počal, že sa ešte tak drží nemčiny, čo ju šupom ženú už z celej
krajiny.*

H.

8.

*Ctí ona a miluje i susedný nám maďarský národ, s ktorým nás v krajine tejto tisícročnej
sudby v priateľský zväzok spojili, a je za to: aby si Slováci i Maďari sväté práva spoločnej
svojej krajiny uhorskej spojenými silami bránili, národnosti svoje vzájomne ctili, národnej
vzdelanosti a osvety – bez ktorej blaho vlasti ani myslieť sa nedá.*

Pomoc hľadaj na

<https://zlatyfond.sme.sk/>

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

12. Z úlohy 11 si vyberte postavu, ktorá je vám najsympatickejšia a napíšte jej charakteristiku, odôvodnite, čím vám je postava sympatická.

Ukážka 2

Výstup 5.

ĽUDOVÍT (*v netrzeplivosti k Miluši*): Upozorniť musím osvietenosť vašu, že je pán Lajoš veľký Maďar; pri slovenskej konverzácii sa mu iste zívať bude ako rybe na suchom.

ROHON (*k Miluši*): Igaz, drága Erzsikém! Oh, be illenek egy pár magyar szó piros szép szájában! Pravda je, drahá moja Eržika. Ach, ako by pristalo niekoľko maďarských slov do jej pekných červených úst.

MILUŠA: Ha, ha, ha! Prepáčte, páni, že sa vám smiať musím. Či neviete, že ste tuná v slovenskom kraji? Maďarská reč je pekná na rovinách dolnozemských, ale tu pod Tatrami krásne zneje reč slovenská a krásne sa rozlieha spev slovenský. A keby ste boli ozaj rodení Maďari, to bych vás iste vedela prijať po maďarsky; ale keď viem, že ste oba Slováci ako repa —

ĽUDOVÍT (*stranou k Rohonovi*): Ez hallatlan dolog, barátom! To je neslýchaná vec, priateľ môj!

ROHON (*stranou k Ľudovítovi*): Veru hallatlan, neslýchaná, ale tak mi zo srdca hovorí. (*K Miluši.*) Követem alásan, drága grófno! Ponižene prosím, drahá grófka. Každý, kto sa v Uhrách narodí a uhorský chlieb je, je Uhor.

MILUŠA: Istotne, ale nie každý je Maďar. Čudujem sa vám, Lajoško, že ste sa ešte nenaučili v školách tento rozdiel. Tak dobre sú Slováci Uhri, ako i Maďari, ktorí si tu nemajú väčšie právo osobovať. A ten chlieb uhorský — ha, ha, ha — vari mi ho Maďari vyrábajú? Práve sa mi končí žatva a dnes budem sláviť obžinky; uvidíte, aký je úprimný a dobrosrdečný ten ľud slovenský, z ktorého lona i vy pochádzate; len sa ho nemusíte tak odriekať, páni, a tak opúšťať úbohých krajanov svojich.

ĽUDOVÍT (*stranou k Rohonovi*): Ez szörnyüség, 65mad'. To je hrôza. Aká to panslávka!

J. Palárik :Zmierenie alebo Dobrodružstvo pri obžinkoch

13. Do ktorej časti vnútornej kompozície zaradíte ukážku 2?

a) expozícia

b) kolízia

c) kríza

d) propozícia

14. J. Palárik predstavil v hre Zmierenie alebo dobrodružstvo pri obžinkoch nezostali svoj demokratický názor k riešeniu postavenia Slovákov v Uhorsku. Ústami ktorej postavy z ukážky 2 vyslovil tento názor? Citujte z ukážky 2. Diskutujte o aktuálnosti Palárikovej hry v súčasnosti.

.....
.....

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond
regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

PL

Oživme tradície predkov

15. Ktorú spoločenskú vrstvu zastupuje gróf Ľudovít Kostrovický ml., nájdite v jeho charaktere črty, ktoré sú pre túto spoločenskú vrstvu typické. Argumentujte citáciou z ukážky 2.

.....

16. Vysvetlite význam slova „panslávka“

17. Ako súvisí názov veselohry *Zmierenie...* so záverom hry, o aké zmierenie ide, medzi kým?

.....

.....

18. Ako nazývame poznámky v zátvorkách a vysvetlite ich funkciu. Koho zastupujú?

.....

19. Palárikova hra *Zmierenie alebo dobrodružstvo pri obžinkoch* sa končí slovami: „Sláva Slovákom i Maďarom statočným!“ Tieto slová zvolal:

- a) učiteľ Oriška b) Ľudovít Kostrovický ml. c) ženci a žničky

20. Fotografie (A – E) z televíznej inscenácie Palárikovej hry *Zmierenie...* správne usporiadajte k fázam vnútornej kompozície. C

<https://www.youtube.com/watch?v=8h9M1-zl3Hq> Dobrodružstvopri obžinkoch STV1

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond
regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

PL

Oživme tradície predkov

21. Na začiatku aj na konci hry sa stretáva čitateľ so slovenskými ľudovými pesničkami. Dokončite alebo zaspievajte uvedený text slovenskej ľudovej pesničky.

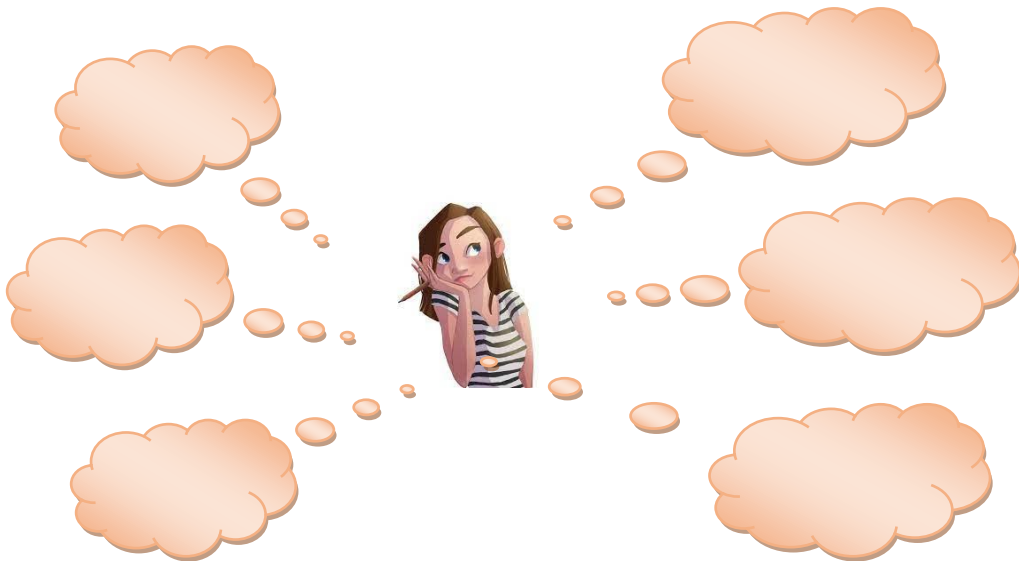
Anička, dušička, kde si bola,
Bydľa, mf

L. A-nič-ka, du-šič-ka, kde si bo-la,
f

keď si si čiž-mič-ky za-ro-si-la?

22. Uvedte príklady ďalších slovenských ľudových pesničiek zo svojho regiónu.

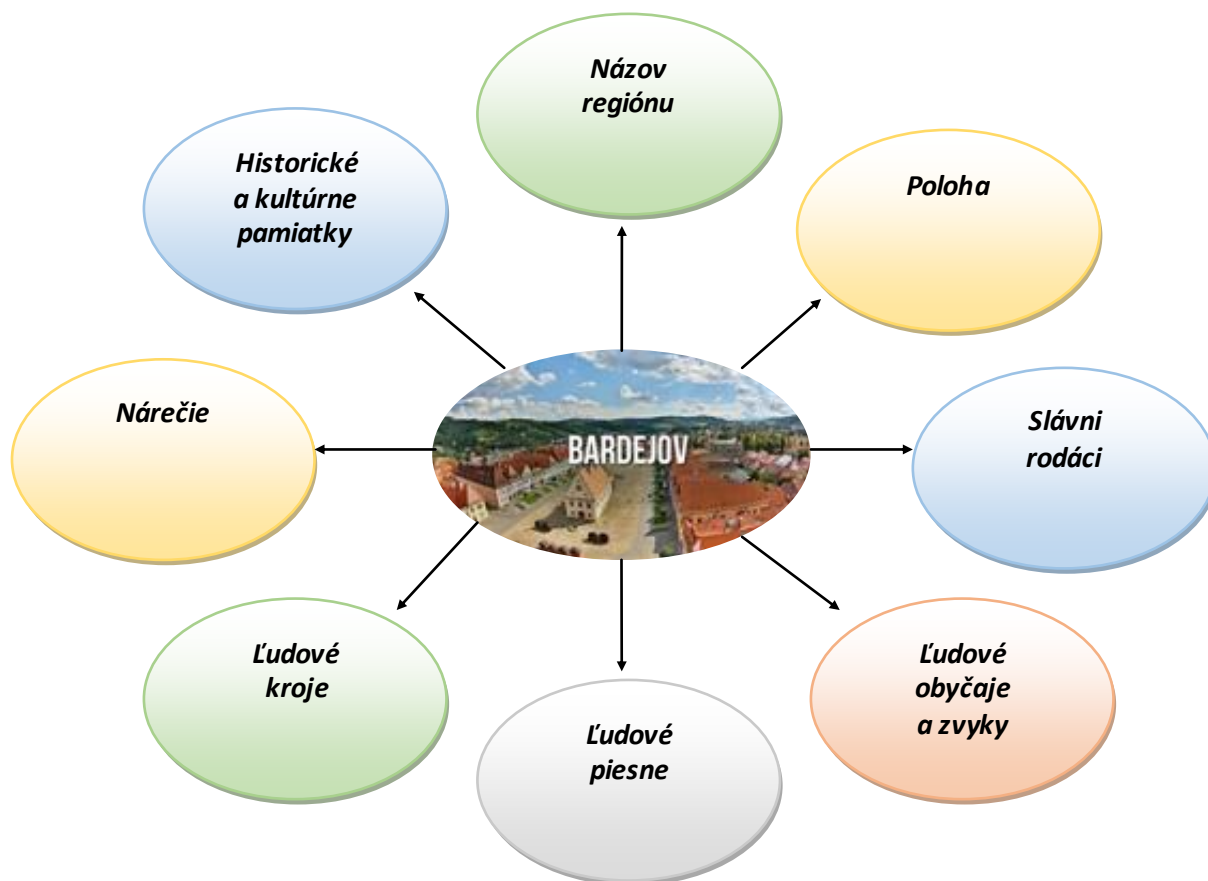
23. Diskutujte: Súhlasíte s názorom, že dnešní mladí ľudia poznajú v porovnaní s minulosťou málo slovenských ľudových piesní? Svoj názor odôvodnite.

.....
.....

24. V dvojčlenných skupinách vytvorte projekt o regióne, v ktorom žijete vo forme pojmovej mapy.

25. Spracujte svoje poznatky a vytvorte propagačný plagát (poster), ktorým by ste podporili rozvoj cestovného ruchu vo svojom meste/obci.

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

Zdroje

Polakovičová, A. a kol.: Literatúra II pre stredné školy. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2011, s.93 - 100. ISBN 978-80-8120-060-1

Caltíková, M: Sprievodca dielami slovenskej a svetovej literatúry - výber B. Nitra, ENIGMA, 2000, s. 23 – 27. ISBN 80-85471-81-7

<https://www.tv-archiv.sk/dobrodruzstvo-pri-obzinkoch>

<https://slidetodoc.com/kysuck-kninja-v-adci-v-zriaovateskej-psobnosti-ilinsko-2/>

<https://www.theatre.sk/sites/default/files/2020-06/Tel.Pondelky%20online%20vystava.pdf>

<https://zlatyfond.sme.sk/>

https://rokdivadla.theatre.sk/historia-sk-ddivadla_pred-1919

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“